

Şan-şöhratly Hun hökümdarlygy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Şan-şöhratly Hun hökümdarlygy **ŞAN-ŞÖHRATLY HUN HÖKÜMDARLYGY
(M. Ö. 221- MILADYNYŇ 439- NJY ÝYLYNA ÇENLI)**

Turkmenleriň gadymy ata-babalarynyň guran döwletleriniň biri hem Aziýadaky Hun hökümdarlygydyr. Hunlaryň taryh sahnasyna haçan çykandygy belli däl. Emma Miladydan öňki 2255-nji ýyllarda Hunlaryň ady taryhy çeşmelerde biri-birinden tapawutly şekillerde ýazylypdyr. Çyn-maçyn çeşmelerinde döwrüne görä dürliçe atlandyrylan hunlar miladydan öňki 318-nji ýylda Hsiung-nu diýlip ilkinji sapa atlandyrylypdyr. Hsiung-nu ady gadymy Çyn- maçynlylaryň Hunlara beren atlandyrmasydyr. Onuň subutnamasy 311-nji ýyldaky Sogdyça ýazylan iýerogliflerde şol atlandyрма ýazylypdyr. Hytaýda Miladydan öňki 1122-225-nji ýyllarda höküm süren Çu döwletini guranlar Türküstan (Turan) asyly nebereler bolupdyr. Olar hytaýdaky Luň-şaw medeniýetine derek Ýañ-şaw medeniýetini özleşdiripdirler.

Çu hanedany wagtyň geçmegi bilen aragatnaşyk we baglanyşyk arkaly Çynmaçynlaşypdyrlar (Hytaý). Bir tarapdan Hunlar bularyň üstüne çapawulçylyk ýörüşlerini gurnapdyrlar. Bularyň çozuşynyň öňüni almak üçin miladydan öňki 780-nji ýyllarda Çyn-maçyn serhetlerini yzarlap gidýän diwarlar gurup başlapdyrlar. Hunlaryň çozuşlaryna döz gelip bilmeýän Çynmaçynlylar bir asyrlap goşun reformasyny geçiripdirler.

Soňra Çyn maçyn hökümdarlygynyň imperatory miladydan öňki 247-221- nji ýyllar aralygynda Çyn-maçyn serhedindäki beýik diwary gurdurup tamamladýar.

Häzirligçe bize belli bolan ilkinji Hun hökümdary (Şanyúý) Duman Beýgudyr (Towman) ol miladydan öňki 221-209-njy ýyllarda Hun taýpalaryna hökümdarlyk edipdir[1].

EDEBIÝAT:

[1] Ahmet K. ORTA ASYA TÜRK TARİHi

Aşgabat □ 2015 ý. Taryhy makalalar